

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-100>

УДК 378.16:004

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ФАХІВЦІВ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

THEORY AND PRACTICE OF BLENDED LEARNING FOR HOSPITALITY INDUSTRY PROFESSIONALS

Люлька Олександр Миколайовичкандидат технічних наук, доцент,
Національний університет харчових технологій
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3190-9132>**Губеня В'ячеслав Олександрович**кандидат технічних наук, доцент,
Національний університет харчових технологій
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6987-633X>**Коршунов Олександр В'ячеславович**Національний університет харчових технологій
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-2661-9723>**Liulka Oleksandr, Hubenia Viacheslav, Korshunov Oleksandr**
National university of food technologies

Метою статті є обґрунтування способів удосконалення викладання дисциплін для фахівців сфери гостинності за дистанційною та змішаною (гібридною) формами навчання. Об'єкт дослідження: надання освітніх послуг за дистанційною та змішаною (гібридною) формами навчання. Предмет дослідження: форми та методи навчання; моделі змішаного навчання, інтерактивні інструменти. Проаналізовано актуальність очної, дистанційної та змішаної форм навчання для спеціальності «Готельно-ресторанна справа» з погляду дієвого функціонування системи вищої освіти в умовах війни та епідемії коронавірусу.

Ключові слова: професійне навчання, сфера гостинності, інформаційні технології, змішане навчання, дистанційне навчання.

The aim of this article is to justify methods for improving the quality of teaching disciplines related to information technologies and software products for hospitality professionals through remote and blended studying formats. Object of study: The provision of educational services through remote and blended studying formats. Subject of study: The electronic course "Information Technologies and Software Products in the Hotel and Restaurant Business"; studying formats; tools of remote studying platforms, specifically Moodle; electronic resources of the informational and educational environment (Google services, ZOOM, online whiteboards, etc.). Research methods: The study employed scientific research methods such as analysis, abstraction, concretization, synthesis, and the method of cumulative changes. In the context of the coronavirus epidemic, followed by the full-scale russian invasion, the preservation and effective functioning of the higher education system is ensured by the implementation of various forms of remote interaction between teachers and students. The hopes for a quick end to the epidemic in 2020 and a return to traditional classroom studying did not materialize, and with the start of the full-scale russian invasion of Ukraine, this step has an uncertain prospect. The relevance of face-to-face, remote, and blended studying formats for the specialty "Hotel and Restaurant Business" was analyzed concerning the effective functioning of the higher education system during wartime and the coronavirus epidemic. A comparative assessment of remote and traditional studying was conducted based on criteria such as student access to educational materials, technical support, current and module knowledge control, consultations, mobility of participants in the educational process, socialization and emotional components of studying, material perception, and the use of interactive technologies. The main models of blended studying were analyzed and briefly characterized, and its features were presented. The strengths and weaknesses of blended (hybrid) studying were identified. Both synchronous and asynchronous studying formats were characterized. In today's conditions, both traditional and remote studying formats have the right to exist and develop. At the beginning of the active use of remote education, more attention was paid to populating remote studying platforms and resolving other organizational issues. Today, the urgent need is to improve the quality of

remote education. This encourages teachers to incorporate elements of traditional education into remote studying: conducting online classes, oral examinations, and performing laboratory work in specialized laboratories. Thus, blended studying formats allow the flexibility of remote education methods and the advantages of traditional education to be utilized, making them promising and likely to continue developing. The research results can be used by teachers of information-oriented disciplines for training hospitality industry professionals both in educational institutions and training centers at enterprises.

Keywords: professional education, hospitality industry, information technologies, blended studying, remote studying.

Постановка проблеми. Дистанційні та змішані форми навчання більшою чи меншою мірою застосовували в українській системі освіти ще до початку пандемії Covid-19. Викладачі виносили на дистанційне навчання саме ті матеріали, які можливо освоїти без традиційних лекційних, практичних і лабораторних занять в аудиторіях, а взаємодія з викладачами відбувалася в режимі консультування. Згодом елементами дистанційної форми навчання стали доповнювати очний навчальний процес, що покращило доступ здобувачів до освітніх матеріалів, дало змогу автоматизувати процес перевірки знань під час поточного модульного контролю, розширило комунікаційні можливості між учасниками освітнього процесу.

Активний перехід університетів до віддаленого режиму надання освітніх послуг у 2020 році яскраво проявило сильні та слабкі сторони дистанційної форми навчання. З'явилися прихильники та противники дистанційних методів викладання, проте зазвичай всі погоджуються, що оптимальною є саме змішана форма. Оптимальне співвідношення складових очного/дистанційного навчання у змішаній формі залежить від особливостей дисципліни, доступності технічного та програмного забезпечення, методик викладання, мобільності учасників навчального процесу [1, с. 400–401]. В теперішніх умовах найвагомішими чинниками є безпекова ситуація в місцевості.

Для забезпечення належного рівня освіти в межах конкретної дисципліни важливо правильно підібрати модель змішаного навчання (співвідношення інструментів дистанційної та очної форм).

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В науковій літературі визначення “дистанційна освіта” має неоднозначне трактування, його границі з традиційним і змішаним навчанням часто розмиті. Так, О. Самойленко в статті “Поняття дистанційної освіти та дискусії навколо неї” наводить визначення: «дистанційна освіта» – універсальна форма навчання, що базується на використанні

традиційних і нових інформаційних технологій навчання, а також на технічних засобах, що створюють для здобувача вищої освіти умови вільного вибору освітніх дисциплін та діалогового обміну з викладачем; при цьому процес навчання не залежить від розташування його учасників у просторі й часі [2, с. 61].

В. Кухаренко в навчальному посібнику “Дистанційне навчання: умови застосування. Дистанційний курс” описує дистанційне навчання як одержання освітніх послуг без відвідування навчального закладу за допомогою сучасних інформаційних технологій [3].

Карпуніна Ю. В. з посиланням на інформаційно-аналітичний портал “Вища освіта” наводить в своїй праці декілька визначень [4; 5]:

– дистанційне навчання – це навчання на відстані з використанням інформаційних комп'ютерних технологій;

– дистанційне навчання – це форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та студентів на різних етапах навчання і самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі.

Л. В. Такаченко та О. С. Хмельницька в статті “Особливості впровадження дистанційного навчання в освітній процес закладів вищої освіти” використовують визначення Є. Полата та А. Петрова: дистанційне навчання – це нова специфічна форма навчання, що передбачає використання своєрідних засобів навчання, взаємодію викладача і студентів, має таку саму компетентну структуру, як і будь-яка система навчання [6].

Відповідно до положення про дистанційне навчання, яке затверджене Наказом МОН Про затвердження Положення про дистанційне навчання № 466 від 25.04.2013 р., дистанційна форма навчання – форма організації навчального процесу у закладах освіти (ВНЗ, ЗПО, ПТНЗ, ЗНЗ), яка забезпечує реалізацію дистанційного навчання та передбачає можливість отримання випускниками документів державного зразка про відповідний освітній або освітньо-кваліфікаційний ступінь [7].

В монографії за редакцією В. М. Кухаренка "Теорія та практика змішаного навчання" дистанційне навчання – це взаємодія педагога та студентів між собою на відстані, яка висвітлює всі притаманні навчальному процесу компоненти (мета, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання) специфічними засобами Інтернет-технологій... Системно структурована модель дистанційного навчання – це комплекс особистих взаємодій: студент – студент, студент – викладач, студент – контент та студент – інтерфейс, які підтримують і доповнюють одна одну, й мають на меті всебічне підвищення якості навчальної діяльності кожного студента зокрема і дистанційного процесу – в цілому [8].

Саме за поєднанням очної форми навчання та технологій застосування дистанційного навчання з'явився термін «змішане навчання». В монографії за редакцією В. М. Кухаренка наводиться декілька визначень **змішаного навчання**: 1) змішане навчання – це цілеспрямований процес здобуття знань, умінь та навичок в умовах інтеграції аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу на основі використання і взаємного доповнення технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання при наявності самоконтролю студента за часом, місцем, маршрутами та темпом навчання; 2) змішане навчання – цілеспрямований процес взаємодії суб'єктів навчання, у якому поєднані традиційна та дистанційна форми навчання, що може відбуватися в аудиторії та поза її межами, у синхронному та асинхронному режимах та базуватися на широкому використанні інформаційно-комунікаційних технологій.

Дистанційне навчання реалізують у двох варіантах: як окрема форма здобуття освіти (дистанційна) – здобувачі освіти не відвідують заклади вищої освіти і опановують навчальні предмети лише віддалено; застосування технологій дистанційного навчання за будь-якої форми здобуття освіти (очна, заочна, екстернатна) – здобувачі освіти навчаються частково офлайн, частково онлайн.

В статті "Особливості застосування змішаної форми навчання на прикладі зарубіжного досвіду" під авторством Кормільцина С. Ю. та Яковенко Т. М. [9] виокремлено шість основних моделей змішаного навчання: "Face – to – Face Driver", "Rotation", "Flex", "Online Lab", "Self - blend", "Online Driver".

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз літературних джерел не дає змогу визначити єдину оптимальну модель викладання для різних дисциплін. Навіть в межах конкретної освітньої програми оптимальні формати дистанційного навчання для різних дисциплін відрізняються. Викладач, на основі власного досвіду та рівня кваліфікації повинен правильно обрати модель дистанційного навчання, що складно зробити без структурованого аналізу її моделей, форм та інструментів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Відповідно до мети та виділених проблем, сформульовані такі завдання статті: проаналізувати особливості дистанційної та змішаної форм навчання, вказати на їх сильні та слабкі сторони; описати електронні інструменти, притаманні дистанційній та змішаній формам навчання; розглянути спеціалізоване програмне забезпечення для автоматизації процесів у сфері HoReCa з погляду можливості його інтеграції в освітній процес за дистанційною та змішаною формами навчання; сформулювати рекомендації для вдосконалення і поліпшення якості викладання дисциплін інформаційного напрямку за дистанційною та змішаною формами навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як вже було зазначено, відносно нова форма навчання, дистанційна, виявила свої позитивні та небажані результати. Можна відзначити, що в умовах віддаленого навчання змінилася роль викладача. Порівняльну оцінку традиційного та дистанційного навчання за різними критеріями наведено в табл. 1.

Змішане (гібридне) навчання ввібрало у себе всі сильні сторони традиційного (очного) та дистанційного навчання. Охарактеризуємо основні моделі змішаного навчання [9, 10, 11].

Модель "Face – to – Face Driver". Навчальна програма опрацьовується в аудиторії за безпосередньої взаємодії з викладачем, а електронне навчання використовують як доповнення до основної програми. Найчастіше роботу з електронними ресурсами виконують під час очного заняття.

Модель "Rotation". певну частину матеріалу навчальної програми дисципліни виносять на опрацювання у вигляді електронного навчального курсу, викладач надає дистанційну підтримку та консультування. Паралельно відбувається аудиторне навчання в традиційній формі.

Таблиця 1

Порівняльна оцінка дистанційного і традиційного навчання

Критерій	Вид навчання	
	<i>традиційне (очне)</i>	<i>дистанційне</i>
1	2	3
Організація доступу студентів до навчальних матеріалів	Спілкування з викладачем в аудиторії, навчальна література та інтернет-ресурси бібліотечних фондів.	Електронні навчальні курси платформ дистанційної освіти, комунікація з викладачем за допомогою відеоконференцій, спілкування в месенджерах, електронні ресурси бібліотечних фондів.
Технічне забезпечення	Зосереджене в навчальному закладі, а технічна підтримка надається внутрішньою університетською службою. Мінімальна потреба у власному обладнанні (ноутбук, принтер).	Кожний учасник освітнього процесу повинен мати: стабільний доступ до інтернету; комп'ютер і мобільні пристрої; мікрофон, відеокамеру; навички впевненого користувача ПК; вміння орієнтуватися у сучасних програмних продуктах для відеоконференцій та навчальних платформах; пристосоване робоче місце. Технічну підтримку обладнання студент здійснює власним коштом і силами.
Поточний та модульний контроль знань	Письмові контрольні роботи, усні та письмові опитування, тестування (з перевіркою в ручному режимі). Викладач має більше можливостей слідкувати за дотриманням принципів академічної доброчесності.	Зазвичай тестування з автоматизованим оцінюванням. Перевірка робіт у вигляді електронних документів. Усне опитування та захист під час відеоконференції. Дотримання принципів академічної доброчесності важче контролювати.
Консультації	Очне спілкування з викладачем в університеті.	Спілкування під час відеоконференції, телефонної розмови, форуму на дистанційній платформі, через месенджери та соцмережі.
Мобільність учасників навчального процесу	Територіальна прив'язаність до навчального закладу. Чіткий графік навчального процесу.	Відсутність територіальної прив'язки до навчального закладу. Індивідуальний графік опрацювання окремих видів занять. Студенти мають змогу ефективніше поєднувати роботу та навчання.
Соціалізація та емоційна компонента навчання	Сприятливі умови для розвитку міжособистісних зв'язків і соціальних навичок під час активного спілкування: студент-студент (зокрема в неформальних умовах), студент-викладач, студент-група. Відчуття долученості до колективу, групи за ознакою спільності інтересів, що сприяє формуванню позитивної емоційної складової.	Часткова ізоляваність учасників навчального процесу, яка не сприяє соціальному розвитку особистості. Відсутність "живого" контакту з одногрупниками та викладачами.
Психологічні якості	Оптимальне для людей з різним типом особистості, особливо екстравертам. Водночас традиційне навчання дає змогу інтровертам розвивати навички спілкування, позбутися комплексів.	Більш комфортне для інтровертів з високою самоорганізацією, проте може поглибити деякі небажані риси поведінки (замкненість, небажання спілкування тощо).

Продовження Таблиці 1

1	2	3
Сприйняття матеріалу	Залучення рівною мірою слухової та зорової пам'яті. Розвиток навичок швидкого аналізу почутого та запам'ятовування навіть в ускладнених умовах.	Інформація сприймається переважно через зір. Більше часу на аналіз інформації, можливість обирати власний оптимальний темп засвоєння знань. Доступ до повторного перегляду навчальних матеріалів.
Використання інтерактивних технологій	Обмежена можливість використання інтерактивних технологій.	Використання інтерактивних технологій обмежується тільки навичками учасників навчального процесу.
Форми організації та види навчання	Доступні усі форми навчання повною мірою (навчальні заняття, практична підготовка, самостійна робота, контрольні заходи).	Деякі форми організації та види навчання (лабораторні роботи в спеціалізованих навчальних лабораторіях, практична підготовка тощо) складно реалізувати повною мірою.

Модель “Flex”. Переважну частину навчальної програми виносять на опрацювання в електронному навчальному курсі. Викладач скеровує та консультує студентів дистанційно. Для вирішення окремих складних питань викладач організовує очні групові чи індивідуальні консультації.

Модель “Online Lab”. Навчальну програму освоюють через опрацювання електронного навчального курсу (ЕНК). Роботу з ЕНК студенти здійснюють в аудиторіях, оснащених комп'ютерною технікою. Курс супроводжує викладач. В межах цієї моделі гібридного навчання окремі заняття можуть проводити в традиційній (очній) формі.

Модель “Self-blend”. Студенти самостійно обирають та вивчають низку додаткових курсів дотичних до основної навчальної програми. Ці курси можуть бути розроблені різними освітніми установами та розміщуватися на різних освітніх платформах. Така модель дає студентам змогу обирати власну освітню траєкторію та значно розширює межі освітньої програми.

Модель “Online Driver”. Більшу частину навчальної програми студентом опрацьовує за допомогою електронних ресурсів інформаційно-освітнього середовища. В межах цієї моделі передбачені періодичні очні зустрічі з викладачем. Також в очному режимі обов'язково проводять консультації, співбесіди та іспити.

Вище описані моделі виокремлено за варіантами співвідношення між традиційною формою навчання, “електронним” навчанням (за допомогою ЕНК) та самостійною роботою студентів під час освоєння навчальної програми дисципліни.

Сформулюємо основні ознаки змішаного навчання: деякі заняття відбувається онлайн (зазвичай лекції); частину матеріалу студенти опрацьовують самостійно, а частину під час онлайн-занять; онлайн-заняття відбуваються у формі відеоконференцій з використанням додаткових інтерактивних інструментів (інтерактивні робочі аркуші, хмарні сервіси, короткі навчальні відео скрін-касти, онлайн-опитування, тестування тощо); для онлайн-занять потрібне самостійне опрацювання деякого матеріалу і виконання завдань; готові завдання студенти надсилають викладачу через систему дистанційної освіти, електронну пошту, месенджери; для змішаного навчання характерні чіткі терміни виконання завдань; навчальні матеріали представлені в друкованому та електронному вигляді; матеріали дистанційних курсів оформлюють за допомогою мультимедійних програм, що надає курсу більшої привабливості для студентів; тестування може відбуватися як в аудиторії з викладачем, так і онлайн; підсумковий модульний контроль (заліки, екзамени) проводять тільки в аудиторії.

Під час організації змішаного навчання важливо не допускати: нераціонального розподілу часу на різні види навчальної діяльності; низької самодисципліни; нестачі технічних засобів для нормальної роботи з віддаленими матеріалами та участі в онлайн-заняттях; низької якості навчальних матеріалів; неякісного оформлення текстової інформації.

Сформулюємо особливості гібридного навчання:

– дає змогу розширити спектр навчальних матеріалів (студенти крім типових лекцій можуть переглянути навчальні відеоматері-

али, презентації, інфографіку в електронному навчальному курсі);

– не обмежує можливість використання інтерактивних технологій;

– дає змогу здійснювати автоматизоване оцінювання тестових завдань поточного та модульного контролю;

– розширює мобільність учасників навчального процесу (в порівнянні з очним);

– дає змогу створити сприятливі умови для розвитку міжособистісних зв'язків і соціальних навичок під час активного спілкування учасників навчального процесу;

– потребує розширеного технічного забезпечення (стабільного доступу до інтернету; наявності комп'ютера і мобільних пристроїв; мікрофона, відеокамери) та пристосованого робочого місця.

Навчання з використанням дистанційних технологій (дистанційне, гібридне) може відбуватися в синхронному та асинхронному форматах.

Синхронний формат передбачає співпрацю в режимі реального часу. Його перевага в тому, що можна залучати учасників миттєво та у визначений час. Відбувається безперервний контакт викладач – студент. В синхронному форматі учасники навчального процесу контактують через відео- чи аудіозв'язок, паралельно відбувається спілкування в чаті. До цього формату відносять вебінари, відеоконференції, віртуальні класи, онлайн-тренінги [6].

Перевагами синхронного формату є швидкий зворотний зв'язок, можливість організації групових активностей, розвиток навичок комунікації та колаборації, мотивація до навчання в процесі спілкування.

Серед недоліків синхронного формату можна виділити: необхідність підлаштовуватись до розкладу занять і загального темпу навчання; значний вплив професійних якостей конкретного викладача на якість навчального процесу; очікування, поки викладач спілкується з іншими студентами (хоча це може бути й позитивним моментом); необхідність розширеного технічного оснащення та стабільної якості інтернет зв'язку під час проведення занять [8].

Асинхронний формат охоплює різноманітні засоби передачі навчальної інформації (аудіо- та відео-лекції, презентаційні матеріали, електронні посібники тощо). Перевагою асинхронного формату навчання є: надання можливості здобувачам освіти обирати оптимальний темп та час навчання, що дає змогу

поєднувати навчання з роботою; розвиток самоорганізації та уміння вчитися [6].

До недоліків асинхронного формату відносимо: менш динамічний зворотній зв'язок між студентом та викладачем; підвищені вимоги до організації самостійного навчання [8].

На думку авторів, мають право на існування та розвиток як традиційна, так і дистанційна форми навчання. Якщо на початку активного використання дистанційної освіти більша увага була до наповнення платформ дистанційної освіти та вирішення інших організаційних питань, то сьогодні нагальним є процес поліпшення якості дистанційної освіти. Це спонукає викладачів до включення в дистанційне навчання елементів традиційного: проведення занять онлайн, усні опитування, проведення лабораторних робіт в спеціалізованих лабораторіях. Отже, змішані форми навчання дають змогу використовувати гнучкість дистанційних методів освіти та переваги традиційного навчання, тому є перспективними й надалі розвиватимуться.

Для нормального засвоєння матеріалу студентами важливо правильно розподілити навчальну інформацію: один матеріал обов'язково треба проговорити під час онлайн-заняття, інший – лишити на самоопрацювання.

В умовах дистанційного та змішаного навчання студенти тривалий період опрацьовують матеріал без живого контакту з викладачем. Доступ до електронних навчальних курсів відбувається за допомогою мережі інтернет, який також активно буде використовуватися студентами для пошуку додаткової інформації, якості і достовірності якої викладач майже не контролює, особливо беручи до уваги поширення розмовних чат-ботів з штучним інтелектом (OpenAI, Gemini та ін.). За таких умов, на думку авторів, складовою будь-якого електронного навчального курсу є обов'язкове обговорення (хоча б у вступній лекції) основ цифрової грамотності та принципів академічної доброчесності.

Освітні програми з підготовки фахівців у сфері гостинності зазвичай містять освітні компоненти, пов'язані з базовими та спеціалізованими інформаційними технологіями та програмними продуктами.

Інтерактивні інструменти для вивчення інформаційних дисциплін розділимо за призначенням на такі категорії (табл. 2).

Опишемо декілька цікавих та доступних інтерактивних інструментів, які на наш погляд легко опановуються та значно розширюють

Таблиця 2

Інтерактивні інструменти для дисциплін інформаційного напрямку [12; 13; 14]

Категорія	Приклади інструментів
Навчальні платформи	Moodle, Google Classroom, theworkademy.com, Udemy, Prometheus, EdEra, Сайти Google*. *- не є навчальною платформою, але може використовуватися як ресурс для розміщення освітньої інформації.
Інструменти для відео- та аудіо-зустрічей	Zoom, Skype, Google Meet, Microsoft Teams, BigBlueButton
Інструменти для комунікацій	Telegram, Viber, email, Messenger, розміщені на навчальних платформах меседжери та чати.
Інструменти для динамічної візуалізації навчальних матеріалів (інтерактивні дошки)	Jamboard, Padlet, Twiddla, MIRO, Awwapp, IDroo, Whiteboard Fox, Conceptboard, Groupboard, NoteBookCast, Drawchat, Limnu, Classroomscreen, Ziteboard, Realtimeboard, Linoit, Explain Everything, Figma Jam, Дошка оголошень Zoom та інші.
Інструменти для створення мультимедійних робочих аркушів	Wizer.me, Formative, Classkick, Classflow, Nearpod, Web.seesaw.me, Thinglink, Classroomscreen, Wixie.
Інструменти для створення кросвордів, навчальних ігор, вікторин (інструменти гейміфікації)	Proprofs, Jigsawplanet, Classtools, Puzzle, Wordwal.
Інструменти для створення інфографіки	Гугл Презентація, Canva, Easel.ly, Infogram, Vizualize.me, Piktochart.
Інструменти для створення скрінкастів із записом екрану	Bandicam, Screencast-o-matic, Loom, Icecreamapps.com/Screen-Recorder.
Інструменти для здійснення онлайн опитувань	Kahoot, Quizizz, Quizlet, Classmaker, Get.plickers, Easytestmaker.

можливості викладача у дистанційній та змішаній формі навчання.

Jamboard. Цифрова інтерактивна дошка, розроблена Google. Цей інструмент дозволяє в реальному часі працювати над ідеями разом з іншими. Повністю замінює традиційну “класну” дошку. Як студенти, так і викладач можуть малювати, писати, клеїти наліпки, використовувати різні фігури, завантажувати картинки та відео, а також користуватися лазерною указкою.

Screencast-o-matic. В дистанційній та змішаній формі навчання інколи виникає потреба подати матеріал у вигляді короткого відео (до 10 хвилин) з екрану викладача, з аудіосупроводом. Саме для створення таких скрінкастів призначений вищезгаданий інструмент.

Canva – це онлайнвий інструмент для створення інфографіки, дизайнів і публікації матеріалів, запущений у 2013 році. Використовувати застосунок можна у веб- та в мобільній версіях. В середині платформи є безліч

шаблонів, великий банк зображень, шрифти та ілюстрації які можна використовувати для створення навчальних матеріалів.

Існує низка навчальних методик призначених безпосередньо для змішаної (гібридної) форми навчання. Опишемо одну із них, а саме, “перевернутий клас”, яку ми часто застосовуємо.

Перевернутий клас – методика в освіті, яка полягає в більш самостійному підході студентів до навчання. Полягає в тому, що студенти опановують основний матеріал вдома, у зручний для себе час та за допомогою переважно онлайн-матеріалів, які підготував викладач. А під час аудиторних годин студенти не просто слухають лекцію, а залучаються до дискусії, виконують практичні завдання.

Назвемо основні переваги “перевернутого класу” [15]: комфортні умови та можливість вибору часу навчання; методика дає змогу більше заглибитись в тему під час аудиторних занять, не витрачаючи часу на загальновідо-

мий матеріал; у студента та викладача вивільняється час на практичні завдання; повний матеріал для самоопрацювання доступний всім студентам; підхід дисциплінує студентів та розвиває в них навичку "life-long learning" – розуміння, що потрібно навчатися постійно, а не тільки в університеті; студент може самостійно опанувати багато онлайн-інструментів, які потім йому допоможуть в організації роботи чи особистого життя.

Висновки. Змішана форма навчання є найперспективнішою, оскільки беручи за основу традиційні способи викладання доповнює їх сучасними досягненнями в інформаційних технологіях. Не можна відкидати й можливість викладання деяких дисциплін повністю у дистанційному форматі

Дисципліни, які передбачають лабораторні заняття у спеціалізованих лабораторіях, не можна повністю викладати дистанційно, оскільки отримання навичок роботи з обладнанням і матеріалами є принциповим для деяких освітніх компонентів, щоб вважати дипломованих фахівців такими, які повною мірою отримали передбачені компетенції. Якщо очно викладати таку дисципліну не має змоги з певних причин, то в цьому разі доцільно передбачити змішану форму за типом: лекції – онлайн, лабораторні роботи – очно та запланувати їх в короткий період, протягом

одного-двох тижнів, зробивши обов'язковим для відвідування. За неможливості студента бути присутнім на лабораторних, доцільно передбачити гнучкий графік відпрацювань.

Підсумковий модульний контроль з усіх дисциплін, незалежно від форми викладання, рекомендуємо проводити тільки очно. За таких умов можна об'єктивно та справедливо оцінити роботу студента, водночас слідкуючи за дотриманням принципів академічної доброчесності. Живе спілкування з викладачем під час заліку або екзамену йде на користь здобувачу, адже розвиває вміння швидко знаходити відповіді у значному масиві вивченої інформації, послідовно та зрозуміло доносити свою думку, досягати порозуміння з усіма людьми. Автоматизоване тестування на освітніх платформах більш-менш підходить для поточного контролю знань, а також як додатковий інструмент для запам'ятовування інформації дисципліни.

У навчальних планах перших курсів доцільно передбачити обов'язкові дисципліни, пов'язані з цифровою грамотністю, принципами академічної доброчесності, етикою онлайн-спілкування, а також діловим мовленням. Тоді впровадження елементів дистанційної освіти в навчальний процес буде дієвим і не доліки дистанційних методів навчання проявлятимуться меншою мірою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Люлька О. М., Губеня В. О. Викладання дисциплін, пов'язаних з інформаційними технологіями та програмними продуктами за дистанційною і змішаною формами навчання. *Сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності – 2022* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 6 жовтня 2022 року). Львів : ЛДУФК ім. Івана Боберського, 2022. С. 400–402.
2. Самойленко О. Поняття дистанційної освіти та дискусії навколо неї. Збірник наукових праць. Херсон : «Міськдрук». 2011. С. 61.
3. Кухаренко В. М. Дистанційне навчання: умови застосування. Дистанційний курс: навч. посіб. / за ред. В. М. Кухаренка. 3-тє вид. Харків : НТУ«ПІ», «Торсінг», 2002. 320 с.
4. Карпуніна Ю. Особливості застосування дистанційних методів навчання під час викладання дисципліни «фізіологія» для спеціальності 227 медицина. *Науково-методичні праці Херсонського державного університету*. 2020. С. 78. URL: <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/Електронний%20збірник%20Дистанційне%20навчання%20студентів%20теорія%20і%20практика.pdf?id=ce0386ad-c662-47a8-a23e-19e88e0b6147> (дата звернення: 21.05.2024).
5. Дистанційна освіта. Вища освіта : інформаційно-аналітичний портал про вищу освіту в Україні та за кордоном. URL: <http://vnz.org.ua/dystantsijnaosvita/pro> (дата звернення: 21.05.2024).
6. Ткаченко Л. В., Хмельницька О. С. Особливості впровадження дистанційного навчання в освітній процес закладу вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. Т. 3, № 75. С. 91–96. URL: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/75/part_3/20.pdf (дата звернення: 21.05.2024).
7. Верховна рада України. Законодавство України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> (дата звернення: 21.05.2024).

8. Теорія та практика змішаного навчання : монографія / В. М. Кухаренко, С. М. Березенська, К. Л. Бугайчук, Н. Ю. Олійник, Т. О. Олійник, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко, А. Л. Столяревська; за ред. В. М. Кухаренка – Харків: «Міськдрук», НТУ «ХПІ», 2016. 284 с.
9. Кормільцина С. Ю., Яковенко Т. М. Особливості застосування змішаної форми навчання на прикладі зарубіжного досвіду. *World science*. 2016. Т. 3, № 1(5). С. 28–30. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/326573667.pdf> (дата звернення: 21.05.2024).
10. Bonk C. J., Graham C. R. *Handbook of blended learning: Global perspectives, local designs* : підручник. San Francisco : Pfeiffer Publishing, 2006. 571 p. URL: https://www.perlego.com/book/1008386/the-handbook-of-blended-learning-global-perspectives-local-designs-pdf?utm_source=google&utm_medium=cpc&campaignid=17287656381&adgroupid=134138472182&clid=CjwKCAjwsfuYBhAZEiwA5a6CDKjFxbM9f1esnLxGQ58JrFlhyYCZ_3FZxecVlt8iiTMTfHtiuFRReRoC9awQAvD_BwE (date of access: 21.05.2024).
11. Evans J. C. Blended learning in higher education: professional development in a Hong Kong university. *Higher Education Research & Development*. 2020. P. 643–656.
12. Освіта нова. 12 інтерактивних онлайн дошок для дистанційного навчання та спільної роботи. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/4181-12-interaktyvnykh-onlain-doshok-dlia-dystantsiinoho-navchannia-ta-spilnoi-roboty> (дата звернення: 21.05.2024).
13. Всеосвіта. Як організувати дистанційне або змішане навчання: план дій вчителя. URL: <https://vseosvita.ua/news/yak-orhanizuvaty-dystantsiine-abo-zmishane-navchannia-plan-dii-vchytelia-45034.html> (дата звернення: 21.05.2024)
14. @Genesis_education_team. URL: https://t.me/navchai_smilyvo (дата звернення: 21.05.2024).
15. На урок. URL: <https://naurok.com.ua/post/model-navchannya-perevernutiy-klas-zminyemo-osvitniy-proces> (дата звернення: 21.05.2024).

REFERENCES:

1. Liulka O. M., Hubenia V. O. (2022) Vykladannia dystsyplyn, poviazanykh z informatsiinymy tekhnolohiiami ta prohramnymy produktamy za dystantsiinoiu i zmishanoiu formamy navchannia [Teaching disciplines related to information technologies and software products through distance and blended learning formats]. *Suchasni tendentsii rozvytku industrii hostynnosti – 2022* : materialy III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Ukraine, Lviv, 6 October 2022). Lviv : LDUFK im. Ivana Bobersko, pp. 400–402. (in Ukrainian)
2. Samoilenko O. (2011) Ponyattia dystantsiinoi osvity ta dyskusii navkolo neii [The concept of distance education and the discussions surrounding it]. *Zbirnyk naukovykh prats – Collection of Scientific Works*. Kherson: "Miskdruk", p. 61.
3. Kukharenko V. M. (2002) Dystantsiine navchannia: umovy zastosuvannia. Dystantsiinyi kurs: navch. posib. [Distance learning: conditions of application. Distance course: textbook]. Kharkiv: NTU«PI», «Torsing», 320 p. (in Ukrainian)
4. Karpukhina Yu. (2020) Osoblyvosti zastosuvannia dystantsiinykh metodiv navchannia pid chas vykladannia dystsyplyny «fizioloheia» dlia spetsialnosti 227 medytsyna [Peculiarities of using distance learning methods in teaching the discipline "physiology" for the specialty 227 medicine]. *Naukovometodychni pratsi Khersonskoho derzhavnoho universytetu – Scientific and Methodological Works of Kherson State University*, p. 78. Available at: <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/Електронний%20збірник%20Дистанційне%20навчання%20студентів%20теорія%20і%20практика.pdf?id=ce0386ad-c662-47a8-a23e-19e88e0b6147> (accessed May 21, 2024)
5. Dystantsiyna osvita. Vyshcha osvita: informatsiyno-analitychnyy portal pro vyshchu osvitu v Ukrayini ta za kordonom [Distance Education. Higher Education: informational-analytical portal about higher education in Ukraine and abroad]. Available at: <http://vnz.org.ua/dystantsijnaosvita/pro> (accessed May 21, 2024)
6. Tkachenko L. V., Khmelnytska O. S. (2021) Osoblyvosti vprovadzhennia dystantsiinoho navchannia v osvitnii protses zakladu vyshchoi osvity [Features of implementing distance learning in the educational process of higher education institutions]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh – Pedagogy of Creative Personality Formation in Higher and Secondary Schools*, vol. 3, no. 75, pp. 91–96. Available at: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/75/part_3/20.pdf (accessed May 21, 2024)
7. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy [Legislation of Ukraine]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> (accessed May 21, 2024)
8. Teoriia ta praktyka zmishanoho navchannia: monohrafiia [Theory and practice of blended learning: monograph] / V. M. Kukharenko, S. M. Berzenska, K. L. Buhaichuk, N. Iu. Oliinyk, T. O. Oliinyk, O. V. Rybalko, N. H. Syrotenko, A. L. Stoliarevska; edited by V. M. Kukharenko. Kharkiv: «Miskdruk», NTU «KhPI», 2016. 284 p. (in Ukrainian)

9. Kormiltsyna S. Yu., Yakovenko T. M. (2016) Osoblyvosti zastosuvannya zmishanoi formy navchannia na prykladi zarubizhnogo dosvidu [Features of applying blended learning based on foreign experience]. *World science*, vol. 3, no. 1(5), pp. 28–30. Available at: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/75/part_3/20.pdf (accessed May 21, 2024)
10. Bonk, C. and Graham, C. (2012) *The Handbook of Blended Learning*. 1st edn. Wiley. Available at: <https://www.perlego.com/book/1008386/the-handbook-of-blended-learning-global-perspectives-local-designs-pdf> (Accessed: May 21, 2024)
11. Evans J. C. (2020) Blended learning in higher education: professional development in a Hong Kong university. *Higher Education Research & Development*, pp. 643–656.
12. Osvita nova. 12 interaktyvnykh onlain-doshok dlia dystantsiinoho navchannia ta spilnoi roboty [New Education. 12 interactive online boards for distance learning and collaboration]. Available at: <https://osvitnova.com.ua/posts/4181-12-interaktyvnykh-onlain-doshok-dlia-dystantsiinoho-navchannia-ta-spilnoi-roboty> (accessed May 21, 2024)
13. Vseosvita. Yak orhanizuvaty dystantsiine abo zmishane navchannia: plan dii vchytelia [All Education. How to organize distance or blended learning: teacher's action plan]. Available at: <https://vseosvita.ua/news/yak-orhanizuvaty-dystantsiine-abo-zmishane-navchannia-plan-dii-vchytelia-45034.html> (accessed May 21, 2024)
14. @Genesis_education_team. Available at: https://t.me/navchai_smilyvo (accessed May 21, 2024).
15. Na urok [For a lesson]. Available at: <https://naurok.com.ua/post/model-navchannya-perevernutiy-klas-zminyemo-osvitniy-proces> (accessed May 21, 2024).